

10. Хлопов А.М. Роль новітніх технологій у підготовці майбутнього вчителя освітньої галузі «Технологія» / Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : Науковий збірник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Вип. XVIII. Умань, 2006. – С. 132-136

11. Хлопов А.М. Роль технічної механіки при підготовці вчителя до викладання освітньої галузі «Технології» в школі / Зміст освітньої галузі «Технології» та профільне навчання в 12-річній школі : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 14-15 жовтня 2004 року. – Полтава: ПДПУ, 2004. – С. 53-54.

Андрій Кравченко

УПРОВАДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ КУРСАНТІВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Згідно з пріоритетними напрямками, визначеними у Національній стратегії розвитку освіти (III Всеукраїнський з'їзд працівників освіти України), інноваційні методолого-теоретичні перетворення в педагогічній науці вносять фундаментальні зміни до організації, структури і змісту комунікативної взаємодії в усіх навчально-виховних закладах, особливо військових. Від рівня підготовки військового фахівця насамперед залежить зміцнення міжнародного авторитету держави, успішність здійснення Збройними Силами миротворчих місій, формування позитивного іміджу нашої країни.

Комунікативна взаємодія у первинній професійній підготовці майбутнього офіцера вибудовує основи його професіоналізму, розвиває креативність та оперативність мислення, почуття власної і людської гідності, потреби фахової самоосвіти упродовж життя, а отже, сприяє формуванню вільного, повноправного професіонала і громадянина України й світу.

Формування комунікативної взаємодії курсантів вищого військового навчального закладу у період первинної професійної підготовки розпочинається з процесу адаптації першокурсника до нових умов життєдіяльності. Цей процес важливий і складний, оскільки «емоційне сприйняття воїном інших військовослужбовців і різних груп, а також групою інших груп і окремих військовослужбовців має велику зворотну силу впливу на інтелектуальну і вольову сферу як особистості, так і військового колективу. Воно є основою формування відповідного самопочуття воїнів» [1, с. 181].

Аналіз результатів навчально-виховної роботи закладів освіти Міністерства оборони України та проведений пілотажний експеримент за методикою І. Мар'єнка засвідчили, що рівень підготовленості курсантів з комунікативної взаємодії не повною мірою відповідає сучасним вимогам до військової служби та виконання навчально-бойових завдань, зокрема 57,3 % їх не володіють достатніми для цього компетентностями, знаннями, вміннями та навичками.

Більшість офіцерів військового вишу в своїй професійній діяльності застосовують переважно загальні методи та використовують масові заходи виховної роботи, не зважаючи на соціальні зміни та вимоги часу, без урахування індивідуальних потреб і прагнень курсантів. Командири та викладачі не підготовлені до педагогічно доцільного здійснення і проектування розвитку системи відносин курсантів, їхньої професійної і міжособистісної взаємодії. Це призводить до значних прогалин у навчально-виховній роботі, коли головна увага приділяється лише підтриманню зовнішньої авторитарної військової дисципліни, не враховуючи внутрішню сферу молодого людини в формуванні військового фахівця. Відсутність професійних психолого-педагогічних знань щодо комунікативної взаємодії призводить до зниження загального рівня вихованості та навченості курсантів, а також зумовлює формування неправильного уявлення про подальшу професійну діяльність у військах.

Виникає необхідність виявлення закономірностей, сутності і специфіки процесу формування комунікативної взаємодії у первинній підготовці військовослужбовців –

«курсант-курсант», «командир-курсант», «викладач-курсант» – і дослідження наукових основ цього процесу.

Окрім цього, формування комунікативної взаємодії курсантів у військовому колективі неможливо здійснювати без урахування основних положень теорії виховуючих відносин. За визначенням А. М. Бойко, педагогічно доцільні, високоморальні, гуманні виховуючі відносини сприяють поглибленню демократії, утвердженню нових вимог до кадрів і вирішенню завдань перебудови системи освіти. Вчена характеризує виховуючі відносини як “спеціально організована під керівництвом учителя творча взаємодія суб’єктів педагогічного процесу, спрямована на досягнення мети виховання ...” [2, с. 25], що “забезпечує активний саморозвиток особистості кожного суб’єкта” [2, с. 31-32]. Таким чином, виховуючі відносини є однією з визначальних передумов усебічного розвитку й саморозвитку особистості.

Варто наголосити, сьогодні у педагогічному процесі вищих військових навчальних закладів у зв’язку з їх демократизацією актуальність комунікативної взаємодії курсантів, командирів і викладачів зростає, що вимагає розширення кола педагогічних пошуків, які визначають успішність первинної професійної підготовки.

Необхідність гуманної комунікативної взаємодії у процесі навчання та виховання доведено в наукових працях Ш. Амонашвілі, І. Беха, Є.Бондаревської, О. Бодальова, Є. Борисової, О. Гребенюка та ін.

Гуманна комунікативна взаємодія дістала відображення в педагогічній спадщині відомих вітчизняних педагогів Г. Ващенко, О. Захаренка, А. Макаренка, В. Сухомлинського та ін. У їхніх наукових працях розкрито основні положення комунікативної взаємодії, що сьогодні становить теоретичну основу означеної проблеми.

У педагогічній науці найбільш дослідженою є суб’єкт-суб’єктна комунікативна взаємодія, що репрезентовано в працях А. Бойко, В. Білоусової, О. Гордіна, В. Кременя, В. М’ясищева, Н. Побірченко, О. Савченко, О. Сухомлинської, А. Хоменко та ін. учених.

Отже, досліджені певні аспекти проблеми. Водночас, недостатньо вивченими залишаються: поетапний процес формування комунікативної взаємодії у первинній підготовці курсантів, комплекс умов успішного здійснення комунікативної взаємодії у військових закладах освіти, а також набутий досвід комунікативної взаємодії курсантів у вищих військових навчальних закладах, не виявлено специфіку, сутність і засоби формування комунікативної взаємодії у первинній професійній підготовці та ін.

Це загострює соціально-педагогічні суперечності:

1. між демократичними ідеалами суспільства і традиційними принципами та методами, що до цього часу панують у практиці формування особистості військового фахівця;

2. між соціальними прагненнями досягнення креативної, динамічної й самодостатньої особистості військового професіонала і теоретичною необґрунтованістю процесу формування комунікативної взаємодії протягом усієї його підготовки, особливо первинної;

3. між значним гуманістичним, військово-професійним потенціалом первинної підготовки і недостатньою педагогічною компетентністю командирів і викладачів для її повної реалізації. Наявні суперечності свідчать про доцільність проблеми.

Інформаційний вплив, отриманий особистістю до вступу у вищий навчальний заклад, не завжди має позитивне, а інколи – й негативне значення для адаптації до життєдіяльності військового закладу. Саме тому, на нашу думку, В. М. Мадзігон і М. І. Бурда наголошують на необхідності створення освітнього середовища нового, вищого рівня організації, щоб його форми, методи і прийоми спиралися на особливості життя і діяльності вихованця – «періоди активності, емоційного піднесення, самопочуття, цикли навчальної діяльності, мотиваційні характеристики, ставлення до певних подій (вихідні, свята, олімпіади, конкурси тощо); така індивідуалізована модель враховуватиме типові й індивідуальні відмінності між військовослужбовцями, форми їх вияву в комунікативних відносинах і пізнавальній діяльності, особливі цикли життєдіяльності ...» [3, с. 87].

Таким чином, соціально-педагогічна значущість проблеми, зростання її актуальності і доцільності в умовах модернізації військової освіти, недостатня теоретична роз-

робленість і водночас наявність нормативно-правових і педагогічних передумов для її вирішення зумовлюють доцільність упровадження процесу формування комунікативної взаємодії курсантів вищих військових навчальних закладів.

Список використаної літератури

1. Актуальные проблемы педагогики и психологии высшей военной школы / Под ред. А. В. Барабанщикова. – М. : ВПА, 1980. – 277 с.
2. Бойко А. М. Теорія і методика формування виховних відносин у загальноосвітній школі. – К.: Вища шк. – 1991. – 265 с.
3. Мадзігон В. М. Пріоритетні напрями педагогічних досліджень / В. М. Мадзігон, М. І. Бурда // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 3. – С. 79-89.

Віталій Фазан

ЄДНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ ТА ОСВІТНЬОЇ ПРАКТИКИ В ДУХОВНИХ АКАДЕМІЯХ УКРАЇНИ ХХ СТ.

Вивчення моделі православної освіти є актуальним, оскільки вона є важливою складовою системи духовної освіти і визначає типи навчальних закладів, структуру православних освітніх установ тощо. Формування мережі православних навчальних закладів у незалежній Україні відбувалось на основі історичних традицій православного християнства і мало свою модель духовної освіти. Поняття «модель» у широкому розумінні означає «будь-яке зображення, опис, схему якогось об'єкта, процесу чи явища» [8, с. 25].

Особливі зміни в інформаційному компоненті змісту духовної освіти відбулись в УПЦ КП. За навчальними планами професійно-зорієнтованої освіти передбачено вивчення як циклу богословських, так і світських дисциплін. Священний Синод УПЦ Київського Патріархату, відповідно до запропонованої реформи духовної освіти, зобов'язав Учбовий комітет привести у відповідність навчальні плани та програми Православних Богословських Академій та Духовних Семінарій [5, с. 42]. Інформаційний компонент змісту духовної освіти передбачає оволодіння як богословськими, так і світськими знаннями. Головне ж його призначення – це надання особі знань про віровчення певної релігійної конфесії, утвердження глибокої віри в Бога і вимога до людини змінитися відповідно до образу Божого. Крім інформаційного компоненту, зміст духовної освіти включає й операційний компонент, тобто участь студентів у виконанні релігійно-культурних дій (богослужбової та гомілетичної практик). Ця складова духовної освіти сприяє підготовці священнослужителів до проведення богослужінь, що забезпечується вивченням пасторальних дисциплін, а саме: пастирського богослов'я, патрології, гомілетики, літургії, педагогіки, психології тощо. Разом з тим система духовної освіти загально-просвітницького напрямку має на меті ознайомлення віруючих з релігійними святами, обрядами, молитвами через ЗМІ, недільні школи, курси та ін. Особлива увага у процесі духовної освіти звертається на вдосконалення мистецтва проповіді як провідного засобу виховання [5, с. 43].

Операційний компонент змісту духовної освіти включає: – методичну підготовку слухачів професійно зорієнтованого напрямку, що забезпечується системою пасторальних дисциплін; – підготовку кадрів священнослужителів для Збройних Сил і місць позбавлення волі; – практичну підготовку [5, с. 44].

Кожна з релігійних конфесій має свої особливі форми реалізації змісту освіти. Зокрема, концепція богословської освіти Львівської богословської академії (УГКЦ) визначає такі основні форми духовної освіти: – монологічні (лекції, проповіді); – діалогічні (семінари, бесіди, самостійна робота з книгою); – медитаційні (молитва, споглядання ікон, духовні контакти з творами літератури та мистецтва, милування природою, розумне дозвілля) [1, с. 194].